

ank gehad, en. En als gezegd, dat am is, zijn tus, merkt os hier het de arde zinnelijke aan, beroep op est in het ten zeggen kten, in het el en zijne : 41) Wel den, dat de ste oordeel l, maar men den rijken djk wordt ond na het e, zelfs wordt et branden te onuitblus- ath. 25 en ke is. Wil f in tegen- as uit Matth. van wat in de oplossing ligt hierin, Schrift aan ding uit de k der godde- erug; de zon- ot deze god- n opgestaan, n gaan naar uvel en zijn r lichaam. Maar daarin el niet reeds lergaan. Het tak van het ch gezet is t het oordeel, lelijk op den plaats het t laatste olken weder- lern, dat het n voorloopig atsten dage

Ten slotte zij nog opgemerkt, dat ook het volksgeloof van de Joden in Jezus' dagen geen ander is geweest, dan dat de goddelooze terstond na het sterven naar de Gehenna ging. Wel heeft men, gelijk we vroeger opmerkten, soms het tegendeel willen afleiden uit enkele apocriefe boeken, maar wat deze apocriefe boeken fabelen over het leven na den dood, is veel meer aan de mythologische voorstellingen van de heidenen, dan aan het volksgeloof van de Joden ontleend. Jozefus, die uitnemend goed wist, wat de Paarijers geloofden, omdat hij in Palestina leefde, zegt uitdrukkelijk dat volgens deze leermeesters van Israël de eeuwige straf der goddeloozen terstond na den dood begon en Jobanan ben Zakchai, die omstreeks 90 na Christus wordt gesteld, spreekt evenzeer van een onmiddellijk heengaan van de goddeloozen naar de „plaats des eeuwigen doods“, de Gehenna. Van een Hades is in de letterkunde der oude Rabijnen dan ook nergens sprake, en Jozefus, al gebruikte hij het woord Hades wel, omdat hij voor Grieksch-spreekende lezers schreef, die het woord Gehenna niet verstonden, bedoelt met dien Hades toch niet anders, gelijk ieder toestemt, dan de Gehenna of hel.

Na is dit beroep op het volksgeloof der Joden in Christus' dagen zeker afdoend bewijs voor het Nieuwe Testament, maar tweeërlei mag hierbij toch niet vergeten worden. Vooreerst, dat Christus wel de Paarijers en Schriftgeleerden beschuldigd heeft van schijnheiligheid, maar tegelijk geregd heeft, „dat z: op den stoel van Mozes waren gezeten“ en dat het volk „houden moest al wat zij zeiden“, zoodat van onzuiverheid in de leer bij hen geen sprake was (Matth. 23:2, 3). En ten tweede dat Christus wel telkens is opgekomen tegen de onjuiste en onchristelijke voorstellingen van de Sadduceeën, met name ten opzichte van het leven hierna, maar dit nooit gedaan heeft tegen de Paarijers. Indien hetgeen de Paarijers en de Schriftgeleerden op dit punt het volk leerden, onjuist was, zou Christus zeker niet nagelaten hebben zijn discipelen daarop te wijzen.

Leestafel.

Dr. G. Wisse. *De Moderne Theosophie*. Kampen. J. B. Kok. 1909.
Enige jaren geleden, 't was op een Zondag avond in een onzer provinciesteden, zat ik in 't kring van gereformeerde menschen heel gezellig te praten. Heel gezellig, omdat niet één het gesprek, al doerend, beheerschte en de anderen de rol van zijwende personen vervulden, maar omdat het werkelijk een over en weer praten en daardoor een uitruilen van gedachten was. En, wat de gezelligheid nog aanmerkelijk verhoogde was, dat ook de dames meespraken; 't was op een veld van plaatsen van land, in gereformeerde kringen, anders zou geen zede is. Als een vogelswerm, op lichte wicken nu eens scherdend langs den grond dan weer de lichten klievend, gingen in snelle vaart onze denkwoorden langs en door en over zoodat alle teutchen des levens.
Op een oogenblik, ik weet het nog heel goed, 't was rā de thee en de wijn was er nog niet, zweefden se een tijdsje over de politiek. Maar weldra schoten ze toch weer op en toen, vrij lang zelfs, zweefden ze in de koesterende sfeer van 't religieus gemoedsleven.
Dat kan je zoo wel eens hebben.
En als de harten zich dan voor elkander ontgisten en de gedachten zich uitruilen in trouwe, loutere woorden over de godheid van God en de liefdelijkheid des Heeren, dan kan je ziel zoo geniet in die sfeer van het innige leven; hoog-boven al de rarijheid op aarde van het vermoorde en moordende alledaagsche. Genieten, als mij dunkt een duit in hoogte, reise lachten bij 't licht der zonnestralen.
Maar heel lang kan dat niet duren.
Zelfs niet in gereformeerde kring op Zondag avond.
Heb ik diēs avond ook weer gemerkt.
Ik meen, dat wij eerst nog een „verzeij“ hebben gezongen. Maar toen dat uit was, raakte het gesprek dan ook uit de sfeer van het intiem-geestelijke voor goed uit.
Erst wat stilte.
Toen fludderden onze woorden wat in de laagte, schoten straks op, weer neer en weer op en dan zweefden ze in de sfeer der leer-stellige waarheden.
Daar was geen uitkomen aan.
Op het laatste begon het kil te worden. Een vroetige avondkoelte droeg in en voelde koud aan.
Dat kwam doordat, toen wij aan de laatste dingen waren genaderd, de gastvrouw een venster liet openvallen „voor het rookvuren“.
Troetste mezel maar met de overlegging, dat het nu toch niet lang meer kon duren.
Maar, terwijl in snelle vlucht de woorden vlogen, kwam plotseling ook een juffertje, dat heel den avond aan 't gesprek geen deel had genomen, met haar woorden uit den rook schieten.
Woorjse, die wekten bij velen groote ver-baring.
Onder die velen was echter niet ik, die al lang iets van singulariteit had ondtkend in dat juffertje. Had haar toch, toen ook haar een glazje wijn gepresenteerd werd, zien een knik-ken, en als ze met een: „kōm, met een beetje suiker er in!“ echt-goedhartig hollandsch nog eens „genooit“ werd, snibbig hooren zeggen: „dat webt je toch wel!“
Indiceerde geheelonthouding.
Daarbij was gekomen, dat zij mij al een tijdsje mijn tgaar, die lang niet slocht was, had doen neerleggen. Als toch je gastheer je er een pre-sentiert, is het een onbeleefdheid tegenover je, te vragen of het de dames ook hindert. Maar ik hāi haar neergelegd, toen ik, nadat ze met een paar nuffige kucht-geheugen mij opmerk-saamheid op zich had weten te trekken, een blik van haar had opgevangen, die mij duidelijk te verstaan gaf, dat ze ook van 't genotmiddel der tabak niets moest hebben.
En eindlijk — en dat had om zoo te zeggen bij mij de deur dicht gedaan, — toen wij in den avond, zoo onder het dogmatiseeren door, een partjeje kregen, had ik haar inquisitorisch hooren vragen: „zit er ook veldsch in?“ en haar be-lust zijn welgehooren om er 'n mond aan te zetten, ook nā het geruststellend: „neen, alleen maar garnaaljes“.
Duidde onmiskenbaar op vegetarianisme.
En zoo was dan ik niet geheel onvoorbereid op het beleven van vreemdigheid met 'r.

Daarom dan ook niet, als vele van de anderen, zoo verbaasd, toen ze daar zoo met woorden uit den hoek schoot waarin ze hāi vaste overtuiging uitsprak, dat wij het met deze eschatologie zoo veel al glad mis hadden.
Ze zei het wel niet zoo, maar het kwam er dan toch op neer.
En toen, vriendelijk-zacht vragend of wij dan niet wisten, „dat er alles van zou afhangen in hoeverre of Afanas ontwikkeld was“, doerde zij ons op magistralen toon, dat „als wij dood waren ons ehetich-dubbel zich nog een tijd, en wel uiterlijk 36 uren, bij ons begraven lichaam zou ophouden“. Wij hadden, zoo waagde zij te onderstellen, zeker wel eens van „kerk-bospoken“ gehoord? „Nu, dat waren niet anders dan deze ehetische dubbelgangers, die zweven boven het graf, waarin hun stoffelijke tegenhanger ligt“.
„Och lieve, doe jij zū het raam maar weer dicht“, zei toen mijn gastvrouw tegen een van haar dochters.
Maar die had daar blijkaar juist zū niet veel zin in.
Deed het tōch.
Met één hand, en al maar kijkend naar ons, en niet naar het donker buiten. Rakte, uitliefte weer zoo met één hand en kijkend naar ons, achter zich dicht de statiegordijnen voor het gesloten venster.
Dat gedoe met het raam had aller aandacht getrokken en ook de sprekerster onder zwigen.
„Nu maar, je zei daar zoo net van die kerk-bospoken en dat die niet anders zijn dan...“
„Wat zei ze ook weer?“ — begon een van de jongere meisjes, eerst kijkend naar de singuliere en toen zich met vraag-oogen richtend, naar een veel oudere Rotterdamse naast haar. Maar die toonde met een: „Neen kind, met die ege-dingen moeten ze mij liever niet aankomen“, dat zij tot nadere toelichting niet geneigd was. En toen nog, pruileld-smekend, het venster-sluitsel tje: „He neen, nu niet meer van die lamme spoken“.
Maar de singuliere deed of ze niets hoorde en doerde rustig weer verder van: „Kama laha of de woonplaats van begeerte, „waarin je dan eerst aankomt“, en van Karma en van de Reincarnatie“.

Met deze diepere stukken had ze echter veel minder succes dan met het stuk van de „kerk-bospoken“. Die diepere toch werden nog minder goed begrepen, en daarom ook minder „enig“ gevonden.
Toch had ze haar geboort gepakt.
Straks, toen we aan 't dogmatiseeren waren geweest, waren ook controverse stukken ter sprake gekomen, maar dit waren nu „verschil-punten“ zoodat een der heeren opmerkte, „waar je zelf nooit van gehoord of gelezen had“.
En nu vloegen eerst recht, in snelle vaart, de woorden der anderen tegen de singuliere op.
Die van mijn gastheer vooraan, raak en aan de keeler ontleend: „Maar, lieve kind, waar heb je dat alles van daar?“ Daar achter, die van de Rotterdamse vlieg-verachtend: „Wat of dat nu tōch voor een Geloof was?“ Daar dan overheen die van een ernstig jongmensch, dat mij al in vertrouwen verteld had, dat hij 'n vriend had, die in Londen studeerde, maar dat hij, ik zou wel begrepen waarom, nu on-langs totaal met hem had gebroken, — wjse-glimlachend, vragend: „wat het niet was van dien Hegel“.
Doch het juffertje liet ze maar vragen.
Eindlijk, toen ze vragensmoede waren ge-worden, begon ze weer.
„Ja, ze zou het dan maar zeggen, dat was nu de Theosophie en die was zooveel als de Oude Wijsheid, en de heerlijk mooie, verreinde Waarheid“.

„Als dat waarheid is!“ — bitste nu 'n oudere dame er tegen in. „Mooie wijsheid!“ smalde het moedige raamsluitster, blijkaar nu altijd gebeld over het angstgevoel dat de ander haar met die „lamme spoken“ had bezorgd.
En nu plotseling kijkend naar mij, die nog niets geregd had, zei het juffertje, dat zich dū als Theosophie ontpopt had: „Nu als de anderen het dan niet begrijpen, dan toch zeker wel!“
Ik wil wel zeggen, dat mijn eerste gedachte was: „oondakbaar schepel!“ dat is nu zeker mijn dank, dat ik mijn sigar voor 'r heb neergelegd; ga je er mij nu inhalen!“
Ik had vroeger over Theosophie een en ander gelezen; had er ook over geschreven. Het staat in mijn: VAN 'S HEEREN ORDINANTIE Deel II. en wel onder het DERDE GEDR. hoofdstuk 13-15.
Ik voor mij acht die Nieuwe Theosophie, als een verachten van Gods revelatie, in-goddeloos; als een terugval in het oud-lidische heidendom, diep onchristelijk; als een over-schrijden der grenzen van ons kenvermogen weinig serieus; met haar suggesterende apocri-ficitet, voor veel menschen, een erg heren-veilig dan alcohol; en als een heel slechte en erg omslachtige, uit een oogpunt van kunst alteminhalve interessante, wereldlichting — crant vervelend.
Dācht er dus niet aan als bondgenoot van het theosophische juffertje op te treden. Maar, toen ik die smeek-oogen zoo naar me zag kijken, kreg ik toch medelijden en kwam de gedachte in mij op, dat ik haar toch moest helpen.
Moest helpen tegen zichzelf.
Zoo'n arm, verdoewald zijtje.
Christekind met verheinde bewinstijze.
En daarom heb ik haar op eens gevraagd, of ze onzen HEIDELBERGER CATECHISMUS wel eens goed had gelezen.
„Neen, goed eigenlijk niet.“
„Moet u eens doen juffrouw! U hebt schrik-kelijk veel gelezen, dat kan ik wel aan u mer-ken. Wil u me beloven, dat u morgen eens den HEIDELBERGER CATECHISMUS zult gaan lezen? En dan heelemaal. Hij zit zoo mooi in-elkaar en u houdt veel van wat mooi in-elkaar zit. Heb ik straks ook wel gemerkt.“
„Ja juist, ziet u! Het moet sluiten!“ zei ze.
„Wil u het doen? Het begin is ook al zoo mooi; dat dien eenigen troost in leven en sterf.“
O ja! dat herinnerde ze er zich nog wel uit.
„Zult u het doen?“
Ze beloofde.
't Was tijd van rchiden.
Met een paar anderen ging ik over de nu eenzame stadsstraat, door de enkele lantaarns slecht verlicht. Ik vernam nog, dat „dat kind in haar jonge leven al heel wat verdriet had gehad“.
De maan zat weer achter een wolk en wij liepen voort in het donker van den late avond. Maar de wolk dreef eindlijk van vōr de maan weg; en toen silverde de maan met zacht smelend licht de booge sombere huizen en de donkere stadsstraat.

„Zend Heer, uw licht en waarheid neder!“ — morgen, in dat verdonkerde amarte-sichje, als ze leest van den eenigen troost“.
Zoo dacht ik en bad ik.
Ik weet niet of dat is verhoord. Weet ook niet, of uit een oogpunt van „weertegende waarheid“ mijn methode met de Theosophie wel de juiste is geweest. „Van Calvinistische zijde, schrijft Dr. Wisse, bestaat, voor zoover wij weten, geen werk van omvangrijke aard over dit onderwerp.“
En daar vergist hij zich, naar ik meen, niet in. Want het boekje van Dr. de Moog, dat wij toen nog niet hadden, is nu niet bepaald „omvangrijk“, al is het ook lang niet arm aan inhoud.
Maar in de lernie aan een „omvangrijk“ werk, als het een lernie is, is door den heer Wisse dan nu gelukkig voorzien met zijn boek in groot formaat van 253 bladzijden.
Het is een geleerd boek dat heel wat vōr-studie moet gekost hebben.
Op het eind geeft de geachte schrijver: een opgave van literatuur, welke bij de samenstelling van d t boek is gebeid, of er in is aangehaald, en in de opgave staan niet minder dan 80 titels van boeken.
Het werk is verdeeld in twee deelen.
Een „historisch-analytisch gedeelte“ en een „critisch gedeelte“.

Het eerste bevat X hoofdstukken en wel: 1. Op den drempel der twintigste eeuw; 2. Wat is Theosophie? 3. Theosophie en Mystiek; 4. Theosophie en Filosofie; 5. Historisch over-sicht; 6. Opkomst en bloei der moderne Theo-sophie; 7. God en wereld; 8. De Mensch; 9. De Overzichten van het Graf (A. Karma loka 77; B. Devachan 79); 10. Reincarnatie en Karma.
Het laatste deel bevat eveneens X hoofdstukken en wel: 1. De Theosophie en hare aan-trekkelijkheid; 2. Algemeene critiek; 3. Emanatie of schepping? 4. Critiek op de Theos. voor-stelling van den mensch; 5. Critiek op de leer van den Tusschenstaat; 6. Critiek op de leer van Karma; 7. Critiek op de leer der reincar-natie; 8. Theosophie en Christelijke religie; 9. De woorden der Theosophie; 10. Balut.
Het is te waardeeren, dat Dr. Wisse in zulk een, zeker ook voor hem, zoo weinig aantrek-kelijk onderwerp als de MODERNE THEOSOPHIE, met zooveel vlijt zich heeft ingewerkt. Hij heeft dit met onmiskenbaar talent gedaan. Noemde ik het zooveel een geleerd boek, men late zich daardoor niet afschriken, want het laat zich ook aangenaam lezen. „Meer hadden we“, zegt Dr. Wisse, „in dit boek nog kunnen zeg-gen vōr de Chr. religie, en ook meer tegen de theosophie. Voorloopig is genoeg gezegd. Genoeg n.l. om een indruk te vestigen.“ En daar heeft hij gelijk in. Het boek maakt indruk. En daar was het zijn auteur blijkaar om te doen.
Ik twijfel dan ook niet of door dien indruk zullen velen van de dwaasheid der Moderne Theosophie kunnen worden afgehoeden.
Mocht het kwaad zich ook onder ons CALVI-NISTEN nog verder uitbreiden dan hebben wij in Wisse een gehaast strijder, die niet van plan is den strijd op te geven. Op p. 250 toch lees ik: „Later D. V. heeft schrijver dezes nog meer over deze stof in het licht te geven; en sommige punten nader uit te werken of breeder toe te lichten.“

Wij mogen den heer Wisse dankbaar zijn voor zijn principiele bestrijding.
Zijn boek kan met name als voorbehoed-middel dienst doen.
Officiële Berichten.
De kerkeraad van de Geref. Kerk te Nieuwendijk, hietoe aangewezen, roept de kerken in de classis Almkerk ter vergadering samen op Dinsdag 17 Maart te Nieuwendijk, 's morgens te 9½ uur.
Sukken voor het agendum worden ingewacht tot Dinsdag 8 Maart bij den eerstondergetee-kenden.
J. A. GOEDBLOED, *presid.*
W. H. VAN HELDEN, *scriba*.
Nieuwendijk, 28 Febr. 1910.
Zuid-Holland ten Zuiden.
Kerken, de circulaire der deputaten naar art. 11 en 13 nog niet ingevuld toegezonden behoudende, worden beledigd verzocht, dit ten spoedigste te doen.
Dr. M. H. K. Mol, *secr.-gen.*
Zwartewaal, 2 Maart 1910.
Zwolle, 1 Maart. Zondag 27 Febr. nam Dr. Ploos van Amstel afscheid van zijn gemeente naar aanleiding van 1 Tussz. 5, 23.
Was het voor Z.E.w. een plechtige er, niet minder voor de gemeente, die in hem verliest een waardig, ijverig herder en leeraar, die met algehele toewijding bijna 18 jaren de Geref. Kerk alhier diende en in dien tijd zich veel waardering en vriendschap verwierd door zijn sympathiek en nobel karakter.
Da. Giepen was de tolk der gemeente toen hij, ook namens Dr. Wislenga, herdacht al den arbeid door Dr. Ploos verricht zood in de gemeente als in hare vele vertakkingen, en ook de hartelijke liefde en broederlijke omgang door hen als collega's ondervonden.
Ps. 121:4 werd den scheidenden leeraar van harte toegezonden, en toen daarna Dr. de Jong van Dalen, namens deputaten der Zending op Soemba, in berisping bracht wat Dr. Ploos voor de Zending had gedaan, zong de gemeente op zijn verzoek Ps. 134:3, gevende daardoor bij vernieuwing uiting aan de volheid huns harten. Vinde Dr. Ploos in Delft terug wat hij in Zwolle verliest.
Namens den kerkeraad:
J. BOSCH OZN.

Korte notulen van de vergadering der Geref. Kerken in de classe Harderwijk, gehouden te Nunspeet 10 Febr. 1910.
1. De vergadering wordt op de gebruikelijke wijze namens de kerk van Wesp gepropend door haar consulent Dr. Sybema van Hattem. Ge-zonnen is Ps. 133:1. Gelezen Ps. 4.
2. Dr. Sybema verwelkomt Dr. H. H. Schoe-maker, van Hollandscheveld naar Wesp over-gekomen. Dr. Schoemaker onderteekent de for-mulieren.
3. De geloofsbrieven worden nagezien door Dr. Rullman en Vessent. Alle kerken blijken wettig vertegenwoordigd. Twee door een secun-dus-oudeling. Er zijn drie instructies.
4. Het moderamen bestaat uit Dr. Middelploos Praeses, Dr. Kunst Scriba en Dr. Jonker Assessor.
5. De notulen der vorige vergadering worden door Dr. Jonker gelezen en door de vergade-ring goedgekeurd.
6. De Praeses feliciteert Dr. Ving met zijn 35-jarige Evangeliebediening, waarvoor deze dank segt.
7. Behandeld wordt de instructie van de kerk te P., verzoekend bulp in den dienst des Woords wegens krankheid van haar leeraar. Dit verzoek wordt toegestaan. Het tweede deel der instructie wordt tot na de pauze uitgesteld.

8. Behandeld wordt de instructie van de Kerk te E., verzoekend dat de aandacht van de kerken der classe gevestigd wordt op het schrij-ven van Depp. der Gen. Syn. tot verbetering der predikantstraallementen. Aan de afgevaar-digden der kerken wordt deze zaak op 't hart gebonden.
9. Door de kerk van P. is de tweede trap van censuur aangevraagd op een lidmaat der gemeente. Daar toe wordt de redenen gehoord, toestemming verleend.
10. De instructie van H. verzoekend om steun voor Pred. wed. a / 200 wordt behandeld. Besloten wordt dit verzoek door te zenden naar de Prov. Synode.
11. Dr. Ving rapporteert omtrent de Zending-sakas over 1909. De regeling der Zending-samenkomsten wordt in de vrijheid der kerken gelaten.
12. Dr. Sybema rapporteert omtrent de verga-dering der kerken Wesp, Oldebroek en Hattem, waarin de stukken betreffende het beroep van Dr. Schoemaker naar Wesp waren onderzocht en goedgekeurd. Wordt voor kennisgeving aangenomen.
13. Bij de rondvraag naar art. 41 D. K. O. vragen en ontvangen de kerken van E. en P. advies in tuchtraken.
14. De morgenvergadering wordt met gebed van Dr. Ving gesloten, de middagvergadering met gebed van Dr. Jonker geopend.
15. Dr. Mulder deelt mede, namens ouderl. Koopsen, dat zij de boeken van den classikalen quæstor en van den deputaat voor de Zending-sakas hebben nagezien en in orde bevonden.
16. De vacaturebeurten voor Putten worden aldus geregeld: 6 Maart Dr. Schoemaker; 20 Maart Dr. Rullman; 17 April Dr. Sybema; 8 Mei Dr. Vessent; 29 Mei Dr. Boss. Betreffende het tweede deel van P.'s instructie wordt een besluit genomen.
17. Als roepende kerk voor de e.k. Prov. Synode van Gelderland wordt aangewezen de kerk van Nijkerk.
18. Bij de rondvraag worden enkele zaken van huishoudelijke aard besproken.
19. Roepende kerk voor de e. v. classe verg. 19 Mei te Nunspeet te houden, is Doornspijk.
20. De korte notulen worden gelezen en goed-gekeurd.
21. De vergadering zingt 25:4 De Praeses gaat voor in dankzegging. De vergadering wordt gesloten.

Op last der classe Harderwijk:
J. G. KUNST,
Actuaris.
Nijkerk, 16 Februari 1910.

Buitenland
Duitsland. Een voorslag tot ver-heffing van het peil der prediking.
In de *Algem. Ev. Luth. Ktg.* wordt de voorslag gedaan om de prediking op hooger peil te brengen. De noodzakelijkheid daartoe wordt op de volgende manier in dit blad betoogd: „Het was op een Oudejaarsavond. Een groote schare was in het bedehuis vereenigd. Op den kansel stond een begaafd, hoogontwikkeld predikant. Wat hij predikte bestond uit gemeen-plaatsen, die kennelijk op een slechts korte voorbereiding waren. Er werd genoeg gezegd om tot ernst te stemmen en tot vertroosting te dienen. Maar men bemerkte bij de prediking niet, dat het gewichtig uur er toe gedreven had om datgene met heiligen ijver te zoeken, wat de gemeente een houvast en versterking van den wil voor het nieuwe jaar had kunnen geven. Ik werd toen indachtig, hoe ik eenige maanden te voren in een universiteitsstad geweest was. Toen ik op Zondagmorgen vroeg, welke kerk men mij aanraada te bezoeken, kreeg ik van een goed kerkelijk man ten antwoord: „Allice waupcer de Universiteitsgeregelden prediken, is hier een waarlijk stichtelijke preek te hooren“. Ook viel mij in, dat ik kort geleden van iemand in een Universiteitsstad vernam, dat hij over de prediking in de onderscheidene gemeenten te klagen had. Hij beweerde dat men zich niet verdiepte in den tekst, en dat men daartoe niets wist te voorschijn te brengen wat de ziel verder brengen kon in het oefenen van gemeenschap met God.“

Men zoekt naar nieuwe idealen voor de prediking, en te recht. Het eeuwige Evangelie moet in alle tijden op die manier gepredikt worden, die het meest tot de harten spreekt. Maar moet niet in de eerste plaats er voor ge-zorgd worden, dat het Evangelie met volten ernst en met getrouwe vlij gepredikt wordt? De prediker moet zich voorstellen, dat er wellicht menschen onder zijn geboort zijn, die hem voor het laatst hooren, en dat er ook onder hen gevonden worden wier zielen misschien te winnen zijn, omdat zij heilbegeerig naar God leeren vragen.
Hoe zulk een prediking te bevorderen? Ieder weet hoe de traagheid een stuk van onzen onden Adam is, en hoe wij daardoor geneigd worden om ons in goed ingereden wagenspooren, die ons tot een gewoonte werden en ons ge-schikt voorkomen, te bewegen. Nu is het dienstig dat wij daartoe gehaald worden. Daarom zou het goed zijn als een zeker getal predikanten de opdracht kreeg, onverwachts onder de prediking van een ambtsbroeder te verschijnen om de Godsdiensvoering bij te wonen, teneinde hem daarna schriftelijk een critiek op zijne prediking te leveren. De predikanten die deze opdracht ontvingen, zouden ook in hun prediking door den superintendent of door anderen moeten nagegaan worden.
De voorsteller houdt zich aanbevolen voor critiek op zijn voorstel, indien men namelijk een beteren weg weet om het voorgesteld doel te bereiken.
Men houde wel in het oog, dat dit voorstel gedaan wordt voor de predikanten in de Evan-gelische landkerk. In onze Geref. Kerken zou het ongerijmd zijn; de onderlingen hebben toezicht op de leer en den wandel van de dienaren des Woords. Dit recht hebben zij ten bate der gemeente en niet minder tot winst van de leeraars der Kerk te gebruiken.
Ook daarom wordt hun opgelegd zich voort-durend te oefenen in de overlegging der ver-borgenheden des geloofs.

Gemengd Nieuws.
Wij lezen in de (Amerikaansche) *Wachter*: „In *The Intelligencer* van 22 Dec. levert Dr. George S. Bishop een karakterschets van Arminius, die elke gereformeerde met genot lezen kan. Hij beschrijft dezen dwaalleeraar in zijn ware gedaante en berooft hem van de glorie, waarmede soveelen zijner geestverwanten hem hebben zoeken te kronen.“
Dr. Bishop, thans emeritus-predikant, heeft reeds meer dan eens een lank gebroken voor de suiverheid der gereformeerde belijdenis. Jammer, dat

zijn strijd niet krachtiger was en zijn invloed tot zoo kleinen kring beperkt bleef. In het Oosten der Geref. Kerk staat Arminius hooger aangeschre-ven dan Calvin en al daarin weer een keetring ten goede komen, dan zullen daartoe mannen moeten verwekt worden in den geest van Bishop, maar met groter strijdlust bezield dan deze. Hoe zonden we ons verheugen, indien ook in deze ker-ken men elkaar tot een krachtigen strijd oproep-ten voor de handhaving van Gereformeerde leer en tucht en voor de toepassing van de machtige be-ginselen van het Calvinisme. Het zou ook onze Chr. Geref. Kerken ten segen worden.

De Engelse Episcopale kerk wil een eenheid vormen, evenals de Roomsche. Daarom moest de onlangs benoemde aartsbischop van Sydney, een Engelschman, vōr zijn wijding een stuk onderteekenen, waarbij hij verklaarde dat hij onder den aartsbischop van Canterbury stond. Men had het in sommige kringen onaangenaam gevonden, dat de aartsbischop van Sydney niet uit de Australische geestelijkheid gekozen, maar uit Engeland gekozen was. Toen het bekend werd, dat de nieuwe bischop had moeten onderteekenen, verklaarde de primus van Nieuw-Zeeland, dat het ongepast was, dat een zelfstandige kerk zich aan de opperbevoegdheid van de kerk van een ander land onderwierp. Dit neemt niet weg, dat in de Episcopale kerken der koloniën het gevoel van saamhoorheid met de kerk van het moeder-land schijnt toe nemen; hetgeen hieraan toege-schreven wordt, dat de Episcopale kerk ook in de koloniën de draagster is der imperialistische gedachte.

WINKEL.
Voort Ainderen.
UIT KWAAD TOT GOED.
II.
GEKNIPT.

Inmiddels was het vreemde schip zoo nabij gekomen, dat men duidelijk de vlag die het geheeschen had kon onderscheiden. Het was de Engelse.
Dat was voor de onzen geen verblijdende ontdekking. Wel was het Britsche vaartuig geen oorlogsschip, maar ieder aan boord van den Hollander begreep best, hoe het andere vaartuig een van die tot den oorlog toegernste koop-vardijnschepen was, die toea voor een vijand de zee onveilig maakten. Zou men tegen hem zijn opgewassen?
Die vraag deed zichzelf ook de kapitein van het Nederlandse schip, die, bij de groote mast staande, de bewegingen van den Engelsch-man nauwlettend volgde.
Mooi stond de kans voor hem niet, dat was duidelijk. Het vreemde schip voerde niet alleen meer zeil dan het zijne, maar ook kon de schipper door zijn kijker duidelijk minstens zes kanonnen ontdekken, wier metalen mouden naar zijn vaartuig waren gericht. Daarbij voerde het andere schip meer zeil dan hij en liep, wjl het blijkaar weinig lading had, sneller voor den wind dan het Nederlandse. En de kapitein berekende wat hij met zijn twee kleine kanonnen nog kon uitvoeren, te meer wjl hoogstwaarschijnlijk de vijand heel wat meer manschappen had dan hij.
Het duurde niet lang of Jan Velders hoorde het bevel geven, dat alle man zich zou wapenen. Geweren, pistolen en messen werden uitgedeeld en ook de kanonnen in gereedheid gebracht, met het noodige schiettuig. Iatuschen werden alle zeilen bijgezet om zoo mogelijk nog te ontkomen, wat honderdmaal beter was dan de zeer onzekere kans van een gevecht.
Doch aan boord van het Engelse schip was men niet van plan den begeerlijken buit te laten ontsnappen.
Juist stond Jan nauwlettend het groote pistool te bekijken dat men hem gegeven had, toen wapen waar hij zelf wat bang voor was, toen een kanonschot over de golven en in zijn ooren dreunde. 't Was een eerste waarschuwing van den Engelschman aan zijn vijand om bij te draaien.
De Nederlander deed echter als had hij 't niet begrepen en spoede zich voort, door den vliggeren seller achtervolgd. Weldra volgde een tweede, klinkende waarschuwing. Toen ook dit niet baatte kwam een derde, van meer kracht. Maar ditmaal was behalve kruit ook een kogel gebruikt, die rakelings langs den mast doot en dwars door 't want ging.
't Was nu onmogelijk de vlucht langer met eenige hoop op weislagen voort te zetten. Het Engelse schip, was zoo nabij, dat men duidelijk daarop de mannen aan de kanonnen kon zien. Ook bespeurde de Nederlandse kapitein — en zijn volk zag het ook — dat het vijandelijk schip minstens tweemaal zooveel goed goefene mannen telde als het zijne.
Wat te doen? Hij had weinig tijd over tot beraad. Want reeds werd van het Engelse schip een sloep uitgezonden, waarin een officier en een matroos plaats namen, die regerecht op het Hollandse schip aanroerden. Zij kwamen als onderhandelaars, of liever om de overgaf te eischen van den Oostindjavarader. Bewilligde de gezagvoerder hierin dan zou wel schip en lading voor goeden prijs worden verklaard, maar hem en zijn volk zou men meeneemen naar Engeland en daar vrij laten. Weigerde hij echter, dan zou de Engelschman hem aan-tasten, en, zoo voegde de Britsche officier er bij, de uitval is niet onzeren. Kies wat ge wilt, maar ik raad u het eerste. Ge kunt het tegen ons niet houden.“

Wat zou de schipper doen? Dat de Engelse officier gelijk had was kwalijk te loochenen. Men kon wel den strijd beginnen, maar met de zekerheid om het te verliezen. 't Zou nutteloos opofferen van menschenlevens zijn, veel ellende veroorzaken en ten slotte niets baten. Daarbij kwam echter nog iets. Het scheepsvolk, dat voor een deel uit buitenlanders bestond, zag ook zeer goed hoe de zaken stonden, en betoonde bitter weinig lust tot een strijd waarbij roem noch voordeel was te behalen, maar slagen des te meer. 't Is dollmanswerk tegen zoo'n vijand te vechten! riep de een. „Al de klapp'n zijn voor ons!“ sprak een ander. „Zoo straks gaan we naar den kelder“, zoo liet een ander zich hooren.
Na kort beraad met de andere gezagvoerenden, was het besluit genomen. Met zoo weinig wa-penen en met weinig volk, dat nu al den moed verloren gaf, viel niet te strijden tegen een vijand die alle voordeel had. Men beproefde nog betere voorwaarden te bedingen, maar de Engelschman bleef bij zijn eisch en een half uur later was de Prinzevlag neergehaald, de rijk-geladen Oostindjavarader van meester en bezitters veranderd en sette hij koers naar Engeland, terwijl de Britten zich — en met reden — verheugden over den rijken buit, die zoo zonder slag of stoot was bemachtigd.
Dat Jan Velders recht begreep wat er ge-beurde is wel te betwijfelen. 't Neerhalen van de vlag echter maakte hem wel duidelijk. En de bootman deed het overige door hem te zeggen: „De kans is voor ons verkeken, jongen. We gaan vooreerst naar Londen en niet naar

aan de kerk van P. is de tweede trap van censuur aangevraagd op een lidmaat der gemeente. Daar toe wordt de redenen gehoord, toestemming verleend.
10. De instructie van H. verzoekend om steun voor Pred. wed. a / 200 wordt behandeld. Besloten wordt dit verzoek door te zenden naar de Prov. Synode.
11. Dr. Ving rapporteert omtrent de Zending-sakas over 1909. De regeling der Zending-samenkomsten wordt in de vrijheid der kerken gelaten.
12. Dr. Sybema rapporteert omtrent de verga-dering der kerken Wesp, Oldebroek en Hattem, waarin de stukken betreffende het beroep van Dr. Schoemaker naar Wesp waren onderzocht en goedgekeurd. Wordt voor kennisgeving aangenomen.
13. Bij de rondvraag naar art. 41 D. K. O. vragen en ontvangen de kerken van E. en P. advies in tuchtraken.
14. De morgenvergadering wordt met gebed van Dr. Ving gesloten, de middagvergadering met gebed van Dr. Jonker geopend.
15. Dr. Mulder deelt mede, namens ouderl. Koopsen, dat zij de boeken van den classikalen quæstor en van den deputaat voor de Zending-sakas hebben nagezien en in orde bevonden.
16. De vacaturebeurten voor Putten worden aldus geregeld: 6 Maart Dr. Schoemaker; 20 Maart Dr. Rullman; 17 April Dr. Sybema; 8 Mei Dr. Vessent; 29 Mei Dr. Boss. Betreffende het tweede deel van P.'s instructie wordt een besluit genomen.
17. Als roepende kerk voor de e.k. Prov. Synode van Gelderland wordt aangewezen de kerk van Nijkerk.
18. Bij de rondvraag worden enkele zaken van huishoudelijke aard besproken.
19. Roepende kerk voor de e. v. classe verg. 19 Mei te Nunspeet te houden, is Doornspijk.
20. De korte notulen worden gelezen en goed-gekeurd.
21. De vergadering zingt 25:4 De Praeses gaat voor in dankzegging. De vergadering wordt gesloten.

Op last der classe Harderwijk:
J. G. KUNST,
Actuaris.
Nijkerk, 16 Februari 1910.

Buitenland
Duitsland. Een voorslag tot ver-heffing van het peil der prediking.
In de *Algem. Ev. Luth. Ktg.* wordt de voorslag gedaan om de prediking op hooger peil te brengen. De noodzakelijkheid daartoe wordt op de volgende manier in dit blad betoogd: „Het was op een Oudejaarsavond. Een groote schare was in het bedehuis vereenigd. Op den kansel stond een begaafd, hoogontwikkeld predikant. Wat hij predikte bestond uit gemeen-plaatsen, die kennelijk op een slechts korte voorbereiding waren. Er werd genoeg gezegd om tot ernst te stemmen en tot vertroosting te dienen. Maar men bemerkte bij de prediking niet, dat het gewichtig uur er toe gedreven had om datgene met heiligen ijver te zoeken, wat de gemeente een houvast en versterking van den wil voor het nieuwe jaar had kunnen geven. Ik werd toen indachtig, hoe ik eenige maanden te voren in een universiteitsstad geweest was. Toen ik op Zondagmorgen vroeg, welke kerk men mij aanraada te bezoeken, kreeg ik van een goed kerkelijk man ten antwoord: „Allice waupcer de Universiteitsgeregelden prediken, is hier een waarlijk stichtelijke preek te hooren“. Ook viel mij in, dat ik kort geleden van iemand in een Universiteitsstad vernam, dat hij over de prediking in de onderscheidene gemeenten te klagen had. Hij beweerde dat men zich niet verdiepte in den tekst, en dat men daartoe niets wist te voorschijn te brengen wat de ziel verder brengen kon in het oefenen van gemeenschap met God.“

Men zoekt naar nieuwe idealen voor de prediking, en te recht. Het eeuwige Evangelie moet in alle tijden op die manier gepredikt worden, die het meest tot de harten spreekt. Maar moet niet in de eerste plaats er voor ge-zorgd worden, dat het Evangelie met volten ernst en met getrouwe vlij gepredikt wordt? De prediker moet zich voorstellen, dat er wellicht menschen onder zijn geboort zijn, die hem voor het laatst hooren, en dat er ook onder hen gevonden worden wier zielen misschien te winnen zijn, omdat zij heilbegeerig naar God leeren vragen.
Hoe zulk een prediking te bevorderen? Ieder weet hoe de traagheid een stuk van onzen onden Adam is, en hoe wij daardoor geneigd worden om ons in goed ingereden wagenspooren, die ons tot een gewoonte werden en ons ge-schikt voorkomen, te bewegen. Nu is het dienstig dat wij daartoe gehaald worden. Daarom zou het goed zijn als een zeker getal predikanten de opdracht kreeg, onverwachts onder de prediking van een ambtsbroeder te verschijnen om de Godsdiensvoering bij te wonen, teneinde hem daarna schriftelijk een critiek op zijne prediking te leveren. De predikanten die deze opdracht ontvingen, zouden ook in hun prediking door den superintendent of door anderen moeten nagegaan worden.
De voorsteller houdt zich aanbevolen voor critiek op zijn voorstel, indien men namelijk een beteren weg weet om het voorgesteld doel te bereiken.
Men houde wel in het oog, dat dit voorstel gedaan wordt voor de predikanten in de Evan-gelische landkerk. In onze Geref. Kerken zou het ongerijmd zijn; de onderlingen hebben toezicht op de leer en den wandel van de dienaren des Woords. Dit recht hebben zij ten bate der gemeente en niet minder tot winst van de leeraars der Kerk te gebruiken.
Ook daarom wordt hun opgelegd zich voort-durend te oefenen in de overlegging der ver-borgenheden des geloofs.

Gemengd Nieuws.
Wij lezen in de (Amerikaansche) *Wachter*: „In *The Intelligencer* van 22 Dec. levert Dr. George S. Bishop een karakterschets van Arminius, die elke gereformeerde met genot lezen kan. Hij beschrijft dezen dwaalleeraar in zijn ware gedaante en berooft hem van de glorie, waarmede soveelen zijner geestverwanten hem hebben zoeken te kronen.“
Dr. Bishop, thans emeritus-predikant, heeft reeds meer dan eens een lank gebroken voor de suiverheid der gereformeerde belijdenis. Jammer, dat

zijn strijd niet krachtiger was en zijn invloed tot zoo kleinen kring beperkt bleef. In het Oosten der Geref. Kerk staat Arminius hooger aangeschre-ven dan Calvin en al daarin weer een keetring ten goede komen, dan zullen daartoe mannen moeten verwekt worden in den geest van Bishop, maar met groter strijdlust bezield dan deze. Hoe zonden we ons verheugen, indien ook in deze ker-ken men elkaar tot een krachtigen strijd oproep-ten voor de handhaving van Gereformeerde leer en tucht en voor de toepassing van de machtige be-ginselen van het Calvinisme. Het zou ook onze Chr. Geref. Kerken ten segen worden.

De Engelse Episcopale kerk wil een eenheid vormen, evenals de Roomsche. Daarom moest de onlangs benoemde aartsbischop van Sydney, een Engelschman, vōr zijn wijding een stuk onderteekenen, waarbij hij verklaarde dat hij onder den aartsbischop van Canterbury stond. Men had het in sommige kringen onaangenaam gevonden, dat de aartsbischop van Sydney niet uit de Australische geestelijkheid gekozen, maar uit Engeland gekozen was. Toen het bekend werd, dat de nieuwe bischop had moeten onderteekenen, verklaarde de primus van Nieuw-Zeeland, dat het ongepast was, dat een zelfstandige kerk zich aan de opperbevoegdheid van de kerk van een ander land onderwierp. Dit neemt niet weg, dat in de Episcopale kerken der koloniën het gevoel van saamhoorheid met de kerk van het moeder-land schijnt toe nemen; hetgeen hieraan toege-schreven wordt, dat de Episcopale kerk ook in de koloniën de draagster is der imperialistische gedachte.

WINKEL.
Voort Ainderen.
UIT KWAAD TOT GOED.
II.
GEKNIPT.

Inmiddels was het vreemde schip zoo nabij gekomen, dat men duidelijk de vlag die het geheeschen had kon onderscheiden. Het was de Engelse.
Dat was voor de onzen geen verblijdende ontdekking. Wel was het Britsche vaartuig geen oorlogsschip, maar ieder aan boord van den Hollander begreep best, hoe het andere vaartu